

İngiliz, İtalyan ve Fransız Basınında Büyük Taarruz ile İlgili

Yayınlanan Haberler ve Türk Basınındaki Yansımaları

News about the Great Offensive in the British, Italian, and French Press and its Reflections in the Turkish Press

Öğr. Gör. Dr. Gül ÇAKIR¹

Öz

Türk Ordusu 26 Ağustos 1922 yılında Yunan ordusuna karşı beklenmedik bir taarruz hareketi başlattı. İngiltere, Fransa ve İtalya'nın siyasi yetkilileri 1922 yılında Türk ve Yunan savaşını sonlandıracak bir barış konferansı hazırlığındayken Türklerin bu ani saldırısını duyunca büyük bir şaşkınlığa düştüler. İngiliz, İtalyan ve Fransız basını Büyük Taarruz sırasında cephedeki gelişmeleri okuyucularına yansıttı. Üç devletin basını Yunanlara karşı kazanılan Türk başarılarını gizlemediler. Özellikle Fransız ve İtalyan basını Türklerin Yunanlara karşı kazandığı zaferden dolayı duydukları sevinci saklamadı. Türk ordusunun ve Mustafa Kemal'in bu savaşta üstün bir başarı gösterdiği, Yunanların ise bozguna uğradığı ve savaşın sonucunun Yunanlar için bir felâket olduğu şeklinde değerlendirmeler yapıldı. İngilizlerin Anadolu'da uyguladığı siyasete sırt çeviren Fransız ve İtalyanlar, bu zaferle haklı çıktıklarını basın aracılığıyla Dünya kamuoyuna gösterdiler. Fransız ve İtalyan basınına göre bu savaşta kaybeden iki taraftı. Biri İngiltere diğeri ise Yunanistan. İngiliz basını ise kendi yönetiminden çekinmeyerek Başbakan Lloyd George'un Anadolu'da uyguladığı siyaseti eleştirdi, Türk başarısını bu siyasetin iflası olarak gösterdi. Türk basını da üç büyük devletin basınında yer alan haberleri okuyucularına aktardı. Böylece hem dış dünyaya hem de kendi kamuoyuna Anadolu'daki Türkiye ve Yunanistan arasındaki savaşta Türklerin haklı ve başarılı olduğunu gösterdi. Bu çalışmada esas kaynak, 1922 yılına ait İngilizce ve Osmanlıca yazılmış gazetelerdir. İtalya ve Fransa basınına ait veriler konunun uzmanları tarafından yazılmış eserlerden alınmıştır. Çalışmanın amacı Büyük Taarruz'un Büyük Devletler tarafından nasıl ele alındığını ortaya koymak, Türk basınının da buna olan ilgisinin ne derecede olduğunu göstermektir. Ayrıca çalışma Türk ve yabancı basınının Büyük Taarruz'a ilişkin haberlerinin uyumluluğunu görmek açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Taarruz, İngiliz basını, İtalyan basını, Türk basını, Fransız basını, Yunanistan, Türkiye, Milli Mücadele

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The Turkish Army launched an unexpected offensive against the Greek Army on August 26, 1922. The political authorities of England, France and Italy were shocked when they heard this sudden attack of the Turks while they were preparing for a peace conference that would end the Turkish and Greek war in 1922. The British, Italian and French press informed their readers on developments at the front during the Great Offensive. The press of three states did not hide the Turkish successes against the Greeks. Especially the French and Italian press did not hide the joy they felt for the victory of the Turks against the Greeks. They concluded that the Turkish army and Mustafa Kemal had a great success in this war, the Greeks were defeated, and the result of the war was a disaster for the Greeks. The French and Italians, who turned their backs on the British policy in Anatolia, showed the world public opinion through the press that their position is rightful, by this victory. According to the French and Italian press, two sides lost this war. One is England, and the other is Greece. The British press, on the other hand, did not hesitate to criticize its own administration and Prime Minister Lloyd George's policy in Anatolia, and

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, Rektörlük, gul.karacaer@deu.edu.tr

Atf için (to cite): Çakır, G. (2022). İngiliz, İtalyan ve Fransız basınında Büyük Taarruz ile ilgili yayınlanan haberler ve Türk basınındaki yansımaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı), 38-53.

cited the Turkish success as a bankruptcy of this policy. The Turkish press also conveyed the news from three big states' press to their readers. Thus, this showed both the outside world and its own public that the Turks were rightful and successful in the Turkish - Greek war in Anatolia. In this study, the main source is 1922 dated English and Ottoman newspapers. The data related to Italian and French press are taken from the works written by experts of the subject. The aim of the study is to reveal how the Great Offensive subject was handled by the big states and to show how the Turkish press is interested in it. In addition, the study is important in terms of seeing the compatibility of the news in Turkish and foreign press about the Great Offensive.

Keywords: Great Offensive, British press, Italian press, Turkish press, French press, Greece, Turkey, National Struggle

Paper Type: Research

Giriş

Millî Mücadele süresince önemli direnişlerin gösterildiği cephelerden bir tanesi Batı Cephesi idi. Türk ordusu, bu cephede önemli askerî başarılar elde etmişti. Batılı büyük devletlerden maddi ve manevi güç alan Yunan Hükümeti, 1919 yılından itibaren Yunan ordusunu Anadolu'ya sevk ederek büyük bir işgal eylemine girişmişti. Yunan ordusu 15 Mayıs 1919'da İzmir'den başlattığı işgal hareketini gün geçtikçe genişletmiş ve Ankara'yı da hedefine koymuştu. 1921 yılı boyunca Türk ordusu sınırlı kaynaklara sahip olsa da tüm gücünü kullanarak Yunan saldırılarına karşı Türk milletini ve vatanını müdafaa etmişti. Millî Mücadele, gücünü Büyük Devletlerden alan Yunan ordusuna karşı verilmişti. Türk askerleri, Batı Cephesi'nde İnönü savaşları ve Sakarya Meydan Muharebesi ile Yunan ordusuna karşı büyük başarı kazanmıştı. Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra cephede bir nebze gerileyen Yunan ordusu 1922 yılında herhangi bir saldırı düzenleyemedi (Kili, 2008, s.114-140). Buna mukabil 1922 Ağustos'unda Türk ordusunun Yunan ordusuna karşı bir saldırı yapacağını Yunan Hükümeti gibi Büyük Devletler de tahmin etmemişlerdi. Büyük Devletlerin Türk ve Yunan tarafına sunduğu 26 Mart barış teklifi Türkler tarafından kabul edilmeyince; Büyük Devletler, Türklerin bahar aylarında bir saldırı ihtimaline yer vermişlerdi. Türkler, Ağustos'a kadar böyle bir girişimde bulunmamıştı. Artık yaz bitecek, yağmur dönemi başlayacaktı. Yunanlara ve Büyük Devletlere göre; sonbaharın uygun olmayan koşullarında Türkler bir saldırı yapmayı göze alamazdı. Bu süreçte Yunanistan, Türklerle Afyon'dan herhangi bir saldırı yapmayı planlamadı. Önemli ölçüde birliklerini Çatalca hattına kaydırarak İstanbul üzerinde baskı kurmaya çalıştı. Yunanistan'ın amacı bu şekilde Müttefiklere baskı yaparak Şark Konferansı'nın toplanmasını hızlandırmak ve Anadolu'daki çatışma duruma son vermektir. Savaşın sonlanmasını isteyen Yunanistan, emperyalist talepleri doğrultusunda Anadolu'daki hâkimiyet alanının belirlenmesini arzuluyordu. Hatta Yunanistan, 1922 yılının Temmuz ayının sonunda Anadolu'da muhtar idare ilanlarında bulundu. Muhtar idareler ne Büyük Devletler ne de TBMM Hükümeti tarafından tanınmadı. Diğer taraftan Yunanistan'ın İstanbul'a girme planı da Müttefikler tarafından bozuldu. Yunanistan'ın tüm hamleleri boşa çıkmış, ülkelerinde siyasal krizler yaşanmıştı (Çakır, 2022, s.61-82). Bu süreçte Yunanistan'ın tüm çabaları neticesiz kalmıştı. 1922 yazında ise Anadolu cephesinde genel anlamda büyük bir sessizlik yaşanıyordu.

Bu sessizlik dönemi Türklerin 26 Ağustos'ta Afyon'dan başlattığı saldırı ile bozulmuştu (Vakit, 31 Ağustos 1922, s.1). Başkumandan Meydan Savaşı sırasında Batılı devletler dikkatlerini savaşın seyrine vermişlerdi (Üçüncü ve Sarıman, 2016, s.269-310). Henüz savaş bitmeden Avrupa kamuoyu, Anadolu'daki Türk ve Yunan savaşı hakkında çeşitli fikirler ortaya koymuş ve yeni tartışmalar doğmuştu. Büyük Taarruz'un başlamasından önce ise Fransa ve İtalya tarafı bu savaşta Yunan ordusunu desteklemekten vazgeçmişti. Yunanların, Anadolu'da Türklerle karşı askerî bir başarı elde edeceğine şüpheyle bakılmaktaydı (Gönlübol, Sar, 1996, s.35-41). Hem taarruz öncesinde hem de taarruz sırasında TBMM Hükümeti ve Yunan Hükümeti arasındaki münasebetlerde Büyük Devletlerin odaklaştığı çeşitli konular olmuş ve Batının iki devletin meseleleri hakkındaki görüşleri, tavırları Türk kamuoyuna yansımış ve dikkatle takip edilmişti. Büyük Devletlerden olan Fransa ve İtalya artık TBMM Hükümeti'ne

daha farklı bir bakış açısı geliştirmişti. Söz konusu devletler, TBMM Hükümeti'nin siyasal varlığını resmen tanımış ve potansiyel gücünün farkına varmışlardı. Özellikle Batı Cephesi'nde kazanılan askeri başarılar Fransa ile Türkiye arasında Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921) gibi yeni siyasal anlaşmanın imzalanmasına vesile olmuştu (Budak, 1997, s. 405. Soysal, 2000, s.50-52. Yavuz, 1992, s.273). Türkiye ve Fransa arasındaki diplomatik faaliyetler Türk ve yabancı basınına artık daha çok meşgul etmeye başlamıştı. Büyük Devletlerin Yunan Hükümeti'ne karşı tavırları da eskisi gibi çok dostane değildi. Fransa gibi İtalya da Yunanistan'ın Anadolu'daki siyaset ve eylemlerini körü körüne desteklemedi. Yunanistan'ın Batı Anadolu'da muhtariyet ilanları ve İstanbul'a girme planları Büyük Devletlerin odaklaştığı yeni konuları oluşturmuş ve kamuoyu dikkatini bu konuya vermişti. Yunanistan'ın bu girişim ve talepleri, söz konusu devletleri oldukça rahatsız etmişti (Çakır, 2022, s.61-82). TBMM Hükümeti ve Yunan Hükümeti arasındaki münasebetlerde Büyük Devletlerin odaklaştığı bir diğer konu da yakında toplanması düşünülen Şark Konferansı idi. Büyük Devletler, Anadolu'daki savaşa son vermek, Şark Meselesi'ni çözüme kavuşturmak adına bir konferans düzenlemeyi planlamışlardı. Yunanistan, bu konferansın toplanması konusunda oldukça hevesliydi. Bir an önce kendisine davet gelmesini beklemekte idi. Artık savaşıcak gücü olmayan ve açmaza giren Yunanistan, bir barış anlaşmasının imzalanması için Büyük Devletlerin gerekli adımları atmasını beklemekteydi. Fakat Türklere bu aşamadan sonra Sevr'in kabul ettirilemeyeceği de aşikârdı. Özellikle TBMM Hükümeti'nin İngilizler nezdinde başlattığı dostane nitelikte diplomatik girişimler sonuçsuz kalmış ve Mustafa Kemal Paşa, Yunanlara karşı kesin bir askerî zafer kazanılmadan Anadolu'da barışın sağlanamayacağını anlamıştı (Yaman, 1997, s. 246. Üçüncü ve Sarısamam, 2016, s.270).

Mustafa Kemal Paşa, Türk ordusunun Yunan ordusuna karşı taarruz yapabilmesi için büyük bir gizlilik dâhilinde askerî hazırlıklar başlatmıştı. Tüm hazırlık ve planların yapılmasından sonra Türk ordusu, 26 Ağustos 1922 yılında Yunan ordusuna karşı Afyon'dan Büyük Taarruz'u gerçekleştirdi. Türk ordusu 5 gün içerisinde büyük askerî başarılar elde ederek Yunan işgali altındaki Afyon, Eskişehir, Uşak, Kütahya gibi kentleri geri aldı (Görgülü, 1992, s.1-40).

Başkumandan Meydan Savaşı sırasında Türklerin kazandığı başarılar, Müttefik devletlerle Yunanistan'ın işbirliğinin başka boyutlara evrilmesine sebep olmuştu. Artık Fransa, Yunanistan'a mali, siyasi ve askerî alanda destek vermiyordu. Fransa, Özellikle Türk basını, Dünya kamuoyunun Türklerle ilgili olan bakış açılarının ne şekilde değiştiğini dikkatle takip etmiş ve bu yöndeki gelişmeleri halka aksettirmişti.

1. Büyük Taarruz Öncesinde İtalya, İngiltere, Fransa ve Türkiye İlişkilerine Genel Bakış

1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı 1918 yılında bittiğinde Osmanlı Devleti, yenik devletler arasında yerini almıştı. İtilaf Devletleri ile 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanmış ve mütareke kavramının sınırlarını zorlayan bu antlaşma ile Anadolu toprakları işgale açık hale gelmişti. İngiliz, Fransız ve İtalyan güçleri gerekçe gösterme zahmetinde bile bulunmadan Osmanlı topraklarının büyük bir bölümünü işgal etmişlerdi. İstanbul, Doğu Trakya, Musul, Boğazlar, Antalya, Hatay, Adana-Mersin bu güçlerin denetimine geçmişti. Diğer taraftan da Anadolu'nun diğer önemli kentleri söz konusu devletlerin görevlileri tarafından denetlenmekteydi. Mütareke şartları ile savunma gücü elinden alınmış olan Anadolu halkına ise olumsuz muameleler yapılmıştı. Sina Akşin'e göre; özellikle İngiliz ile Fransız yetkilileri Anadolu'da Türk halkına sömürge halkı muamelesi yapmış, azınlıkların karşısında Türk halkının hakları gasp edilmiş, ölçsüz tavırlar sergilenmişti. Ancak; Türklerin Batı cephesindeki başarılarından sonra İngiliz siyasetini artık onamayan Fransızlar, bölge halkı üzerindeki davranış tarzlarını değiştirmeye başlamışlardı. İtalyanlara gelince ise durum biraz daha farklıydı. Akşin'e göre; İtalyan güçlerinin Anadolu halkına olan davranışları daha insani bir boyutta idi. İtalyanlar, Türk halkının sempatisini kazanmaya çalışmaktaydılar. Bunun sebebi ise halkın, gözünde kendi lehlerinde bir algı yaratmak ve bölgenin ekonomik fırsatlarından

faydalanmaktı. İtalyanlar ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket etmekteydi ve bu durumda bölge halkına verilecek zarar kendilerinin iktisadi menfaatlerine zarar verebilirdi. Yunanların, 1919 yılında Anadolu'da başlattığı işgal süresince bölge halkına karşı tutum çok sert ve zalimce idi (Akşin, 2009, s.119).

İngiliz, Fransız ve İtalyanlar daha önceden tasarladıkları, son rötuşlarını 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'nda yaptıkları Osmanlı topraklarını paylaşım planlarını bir bir hayata geçiriyorlardı. Ancak en başta İtalyanlar daha sonra da Fransızlar, İngilizlerle bu konuda olan uyumlarını kaybedecekler, birçok konuda tereddüde düşeceklerdi. Bu üç devlet birbirleri ve Türklerle olan siyasi ilişkilerinde Yunanistan faktörü ile büyük dönüşüm yaşayacaklardı. Yunan Başbakanı Venizelos, Paris Barış Konferansı'nda tarihsel iddialar ortaya atacak, Anadolu'da yaşayan Rumların zulme uğradığı ve Anadolu Rum nüfusunun çokluğu gibi doğruluğu olmayan gerekçeleri öne sürecek ve İzmir'i işgal etme hakkını elde edecekti. Yunanların bu iddialarına karşın Batı Anadolu'daki toprak talepleri en başta İngilizler tarafından onay görecekti. Yunanların Paris Barış Konferansı'ndan kopardıkları toprak hakkı İtalya'yı çileden çıkarmıştı (Dilek, 2013, s.31-42). İtalyanlar, konferansta ne kadar tepki verirse versin Yunanlara bu iznin verilmesine engel olamayacaklardı. İşte bu gelişme İtalyanlar ile İngilizlerin arasını soğutacak nitelikteydi. Diğer taraftan da bu gelişmenin bir sonucu olarak Türkiye ile İtalya ilişkilerinin olumlu yönde seyretmeye başlayacaktı. Daha önce gizli anlaşmalarla İtalya'ya vadedilen yerlerin bir kısmı Paris Konferansı ile Yunanistan'a verilmişti. Akdeniz'i hâkimiyet alanında tutmak isteyen İtalya için bu durum oldukça rahatsız edici idi. Yunanların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ettikten sonra işgal alanını daha da genişletmesi ve İngilizlerin de buna razı gelmesi İtalyanların, Yunanistan ile İngiltere'nin eylem ve söylemlerine tepkili bir tavır takınmasına sebep oldu.

İtalyanlar, Paris Barış Konferansı'nda Anadolu'dan istedikleri payı koparamayınca, Mondros Mütarekesi'nin ardından müttefiklerinden bağımsız bir şekilde davranarak Güney Batı Anadolu'yu işgal ettiler. Onların Anadolu'da gerçekleştirdikleri işgal yöntemi Yunanistan'ın uyguladığından daha farklıydı. Onlar daha yumuşak bir işgal politikası takip ettiler. Bölge halkının nefret ve tepkisine sebebiyet vermemek İtalya'nın Anadolu'da uyguladığı işgal politikasının bir parçasıydı. Bölge halkının tepkisini çekmeyerek, diğer işgalcilere göre daha insani tavırlara sahip olarak bölgeden ekonomik kazançlar elde etmek onların esas hedeflerinden bir tanesi idi(Çelebi, 1998, s.167).

Türkiye ile İtalya ilişkilerinin iyi bir seyirde gitmesinde İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Sforza'nın büyük bir etkisi olmuştu. Ankara Hükümeti de İtalyan taleplerinin Misâk-ı Millî'ye uygun olmamasına rağmen söz konusu devletle olan ilişkilerini geliştirmiş, bozulmaması için çaba sarf etmişti (Çelebi, 1998, s.204, 205). İtalyanlar da bazı pürüzlere rağmen Türklerle iyi geçinmek için çaba sarf ettiler. İtalyanlar, Anadolu'da ekonomik avantajlar elde etmek için de Türkler ile arayışı iyi tutmaya çalıştı. Onlar, Yunanların Anadolu'daki hareketinde başarısız olacaklarına inanmaktaydılar ve Yunanların başarısızlığını görmek istiyorlardı. Yunanlar başarısız olduğu takdirde İtalyanlar Avrupa kamuoyunda kendilerini haklı göstermiş olacaklardı. İngilizlerin Yunanistan ve Batı Anadolu hakkındaki siyasetinin yanlışlığını kanıtlanacaktı. Dolayısıyla İtalyanlara haksızlık yapıldığı anlaşılacaktı. İtalya'nın duruma olan bakış açısı böyleydi. Türk ordusunun Batı Cephesinde kazandığı askeri başarılar İtalyanların iddialarının gerçekleşeceğine dair umudunu artırdı. İtalyanlar, Türk ordusuna askeri malzeme konusunda önemli destekler verdiler. Ancak İtalya'da iç siyasette sıkıntılar yaşanmaya başladı. 1921 yılından itibaren İtalyanlar sessiz bir biçimde boşaltmaya başladılar. 1921'de Cavaliere Tuozzi İtalya'dan Ankara'ya geldi. Ankara Hükümeti, Fransızların yaptığı gibi İtalyanların da Misâk-ı Millî'yi tanıyan ikili anlaşma imzalamalarını istemekteydi. İtalyan temsilci Tuozzi'nin Ankara'ya geliş amacı ise Üçlü Anlaşma'nın kendilerine sağladığı menfaatleri Ankara'ya onaylatmak, Ankara'dan mali ayrıcalıklar almaktı. Fakat yapılan görüşmelerden olumlu bir netice çıkmadı (Çelebi, 1998, s.187). Türk ve İtalyanların bir anlaşma yapamaması İngilizleri oldukça sevindirdi. Yine de ilişkileri sürdürmek adına Tuozzi ile görüşülmesi de önemliydi.

Tercüman-ı Hakikat gazetesinin muhabiri Tuozzi ile bir mülakat yapmış ve mülakat gazetede yayınlanmıştı. Bu mülakatta İtalyanların hürriyet aşığı olduğu, bu uğurda mesai harcayanların da İtalya'da sempatiyle bakıldığına dikkat çekiyordu(Tercüman-ı Hakikat, 10 Ocak 1922. Açıksöz, 18 Ocak 1922).

1922 Mart ayında İngiltere, Fransa ve İtalya; Türkler ve Yunanlar arasında barışın sağlanması için bir sulh teklifinde bulunmuşlardı. Bu süreçte hep Türklerle temasta kalınmıştı. İtalyan Dışişleri Bakanı Schanzer, Yusuf Kemal Bey ile yaptığı görüşmede bağımsız bir Türkiye'nin varlığını onaylıyordu. Ancak karşılığında İtalya'nın mali çıkarlarını öne sürmekten çekinmiyordu (Tengirşek, 1981, s.255. Tercüman-ı Hakikat, 22 Mart 1922).

İtalyanlar, Yunanların zafer kazanacağına inanmıyordu ve Anadolu'dan çekiliyordu. Dönemin Türk gazeteleri İtalyanların Anadolu'dan çekilişini yayınlıyordu. Bir gazete "Anadolu'daki kıtaatına tahliye emri verdi" şeklinde haberler yayınlamıştı (Tercüman-ı Hakikat, 21 Nisan 1922). İtalyanlar, Söke'yi, Kuşadası'nı Nisan 1922'de boşaltmışlardı (Akşam, 25 Nisan 1922.Tercüman-ı Hakikat, 28 Nisan 1922). Menderes civarı da tahliye edilmişti. Ancak İtalyanların boşalttığı yerler bu sefer Yunanlar tarafından işgal ediliyordu (Tevhid-i Efkâr, 23 Nisan 1922).

Yunanlar, 1922 yılının Temmuz ayının sonlarına doğru iki önemli girişim ve talep ile dikkat çekmeye çalıştılar. Bunlardan bir tanesi, Yunan güçlerinin İstanbul'u işgal etmesi ile ilgiliydi. Diğeri ise İzmir ve havalisinde muhtariyet ilanıydı. (Üçüncü, 2016, s.48-53). Yunanların İstanbul'u işgal etmek için istediği izin İtalyanlar, Fransızlar ve İngilizler tarafından reddedilmiş, böyle bir durumun gerçekleşmesi ihtimalinde büyük güçlerin askeri güç kullanacağı da belirtilmişti (Vakit, 31 Temmuz 1922. Belen, 1973, s.553. Yenigün, 2 Ağustos 1922). 30 Temmuz 1922'de Yunanlar tarafından Anadolu'da ilan edilen İyonya devletini de İtalyanlar, İngilizler ve Fransızlar tanımadılar (Vakit, 15 Ağustos 1922). Bundan sonraki süreçte İngiliz, İtalyan ve Fransızlar Şark meselesinin çözümü için toplanması planlanan Venedik konferansının şartlarını müzakere ediyorlardı. Bu müzakereler devam ederken 26 Ağustos'ta Türk ordusu Yunanlara karşı büyük bir taarruz başlattı.

Millî Mücadele sırasında Türk ve Fransızların dostluk ilişkilerinin gelişmesinde çeşitli faktörler bulunmaktaydı. Aristide Briand'ın başbakanlığa gelişi bu faktörlerden bir tanesidir. Çünkü Briand, bir önceki başbakana göre daha barışçıl bir politika izlemekten yana tavır sergileyen karakterdi. Diğeri ise Anadolu'daki güçlü direniş idi. Antep, Maraş, Kilikya gibi yerlerdeki Türk direnişi Fransa'yı gittikçe kaygılandırmaktaydı. Fransa, bu bölgeyi elinde tutamayacağını anlamıştı. Diğeri faktör ise İngilizlerle Fransa arasındaki ittifakın zayıflaması idi. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransızlar, Almanların ağır yükümlülükler altına sokulmasını istemekteydi. Fransa, bunu temin etmek için Paris Barış Konferansı'nda İngilizlerin yanında durdu ve İngiliz görüşlerine destek verdi. Ancak İngilizler, Fransa'nın Almanya konusundaki isteklerinin gerçekleşmesine yardım etmediler. Zira İngiltere, Avrupa'da Fransa'nın üstün bir hale gelmesini istememekteydi. Bu durumda Fransız siyasetinde önemli değişiklikler oldu. Fransa, İngiliz destekçiliğini terk etmeye başladı(Akyüz,1988,s.348. 2000, s.294. Şimşir, 1972, s.28-30).

Türk ve Fransız ilişkilerine gelince iki taraf arasında en önemli yakınlaşma Batı cephesinde Türk ordusunun Yunanlara karşı başarı elde etmesinden sonra başladı. Fransa da Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'da işgaller gerçekleştirmişti. Fakat bir süre sonra Kilikya, Antep, Urfa, Maraş'ı elinde tutamayacağını anlamıştı. İngilizlerin Anadolu'daki siyasetine de tam olarak destek vermiyordu. Yunanların Anadolu'daki hareketleri de İtalya gibi Fransızları da rahatsız etmişti. Anadolu'da güçlü bir Yunan devletinin varlığı Fransa'nın işine gelmiyordu. Türklerin onlara olan dış borcu ve Anadolu'da sahip olunan imtiyazlar da düşünüldüğünde Türkiye'nin varlığının devamından yana olmak daha mantıklıydı. Öncelikle 1921'de Bekir Sami Bey ile bir anlaşma yapılmıştı. Ancak bu anlaşma TBMM tarafından geçersizleştirilmişti. Fransızlar da İtalyanlar gibi isteklerini Türklere silah yoluyla kabul

ettiremeyeceklerini anlamışlardı. Bu nedenle iki devlet arasında çeşitli görüşmeler başlamıştı. Ankara Hükümeti, Fransızlara Misâk-ı Millî'yi kabul ettirmek istiyordu. Fakat Fransızlar, Sevr'i tamamen yok sayma niyetinde değildi. Bununla beraber kapitülasyonların kaldırılması da Fransa için kaygı yaratmaktaydı. İki devlet arasındaki görüşmeler Türk ordusunun Kütahya-Eskişehir'deki yenilgisi ile kesintiye uğramıştı. Fransa, Sakarya Savaşı'nda Türk ordusunun başarısını görünce tekrar temasa geçti. Nihayetinde 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşması'nın imzalandı. Fransa, Misâk-ı Millî'yi tanıdı. Türkiye'nin Suriye sınırı Hatay hariç belirlendi (Akyüz, 1988, s.225-317). Ankara Antlaşması ile Fransa ile İngiltere ittifakına büyük zarar verildi.

Büyük Taarruz öncesinde ise Fransızlar, Yunanistan'ın Doğu Trakya'daki hareketlerinden rahatsız olmuş, daha önce belirttiğim gibi Yunanların Anadolu'da muhtariyet ilanına ve İstanbul'un işgali projesine karşı sert tepkiler ortaya koymuştur (Hâkimiyet-i Milliye, 9 Ağustos 1922. Vakit, 15 Ağustos 1922). Fransızlar ayrıca TBMM resmi yetkilisi olan Fethi Bey'i Paris'te iyi karşılamışlar, Anadolu'nun geleceği ve barış esasları hakkında görüşme yapmışlardı. O sıralarda Yakın Doğu'nun geleceği hakkında kararların alınacağı bir konferansın toplanması görüşülüyordu. Fransız ve İtalyanlar Anadolu'nun tahliyesi konusunda Türk tezine destek veriyordu (İleri, 26 Ağustos 1922).

Büyük Taarruz'a kadarki süreçte Türkiye ile İngiltere ilişkilerinin çok iyi boyutta geliştiğini söylemek pek mümkün değildir. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra bir takım İngiliz yetkilileri başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun birçok kentinde denetim kurmuşlardı. Ancak İngilizler, Anadolu'da Türkler ile fiili bir mücadeleye girmemişlerdi. Yunanları öne sürmek daha akıllıca gelmişti onlara... İngiliz yönetimi, Anadolu'daki mücadeleyi ve TBMM Hükümeti'ni görmemezlikten gelmek için her türlü inatçılığı yapmıştı. İngiliz yönetimi Anadolu'daki yeni devleti tanımamakta, söz hakkının payitahta yani Osmanlı padişahına ait olduğunu düşünmekteydi. Mustafa Kemal'i ve Milli direniş gücünü küçük gören İngilizler, bir süre sonra yanıldıklarını anlayacaklardı. Özellikle İngiltere Başbakanı Lloyd George'un Türk düşmanı olduğu herkes tarafından bilinmekteydi (Akşin, 2009, s.122). Yunanların Anadolu'da Türk halkına yaptığı zulümler Lloyd George'un kulağına her çalındığında kendisi türlü bahaneler üreterek, durumun aksi yönde olduğuna dair cevaplar verecekti. Yunan ordusunun kutsal bir vazife yaptığına vurgu yapacak, Avrupa'ya Yunan ordusunun sanki Anadolu'daki gayri-müslim halkın koruyucusu, kurtarıcısı gibi gösterilecekti (<https://hansard.parliament.uk/Commons/1922-08-04/debates/e8c2fe25-f736-4f36-bd19-4375874f4b5b/NearEast> Erişim 15.06.2022).

İngilizler, Paris Barış Konferansı'nda Yunanlara İzmir'in işgali hakkının verilmesine destek vererek ileride Anadolu'da büyük krizlerin yaşanmasına sebep oldular. İngiliz maliyesi uzun bir süre Yunan ordusuna işgal döneminde yardımlar yaptı. Ancak Yunan ordusu, Türk ordusu karşısında dikkat çekici bir biçimde yenilgiler yaşadı. İngiliz basınının bir kısmı Büyük Taarruz'a kadarki sürede Türklerin zaferlerini, Yunan ordusunun da yenilgisini saklamaya çalıştı (Çakır, 2021, 247-281).

Türk ordusunun I. İnönü Savaşı'nda Yunanları yenilgiye uğratması İngilizlerin, Ankara hükümetini muhatap almalarına sebep oldu. İtilaf güçleri, Yunan ve Türk temsilcilerinin katılacağı bir konferansta barışı sağlamayı umdular. Ancak Londra Konferansı'nda (21 Şubat-12 Mart 1921) Türk temsilcilerinin önüne Sevr Antlaşması'nın biraz değişikliğe uğramış hali sürüldü. Türk tarafı ise Misâk-ı Millî'yi öne sürdü. Konferans bir sonuca varmadan dağılmış ve kısa bir süre sonra Yunan ordusu Türk ordusu üzerine yeni bir saldırı yaparak İkinci İnönü savaşını başlatmıştı (Sonyel,1987, s.117, 118). 23 Ağustos 1922 tarihinde Yunanların saldırısı ile başlayan Sakarya Meydan Muharebesi 13 Eylül 1922'de Türk zaferi ile sonuçlanmıştı. Savaş sonunda Fransa ile Ankara Antlaşması'nın imzalanması İngilizlerin hoşuna gitmemiş, İtilaf güçlerinin birlikteliğine büyük bir darbe inmişti (Akyüz, 1988, s.207-209). Yunanların bütün bu başarısızlıklarına rağmen özellikle Lloyd George, Yunanların tarafında durmaya devam etmişti.

İngilizlerin, Yunanlara bu değin tavizkâr davranması, şımartılması hem Fransız kamuoyunda hem İngiliz kamuoyunda ciddi eleştirilerin yapılmasına sebep olmuştu.

Büyük Taarruz'un hemen öncesinde İngiltere, Fransa ve İtalya Dışişleri Bakanları 22 Mart 1922'de bir araya gelerek Anadolu'daki Türk ve Yunan savaşına son verilmesi için bir ateşkes projesi yaptılar. Fakat bu projenin amacı Türk saldırısını geciktirmektir. Yunanlar bu teklifi kabul ederken Ankara Hükümeti, Türkleri savunmasız bırakacak bu teklifin bazı noktalarına razı gelmemişti. Bu Teklif Fransa kamuoyunca eleştirilmiş ve hoş karşılanmamıştı. Fransız basını İngilizleri sert bir dille eleştirmişti (Akyüz, 1988, s.281-282). Silahlı mücadele vermeden davalarında başarılı olamayacağını anlayan Türkler, 26 Ağustos 1922'de de Büyük Taarruzu başlatarak Yunan ordusuna ve onu destekleyenlere büyük bir darbe indirmişti.

2. Büyük Taarruz Sırasında İngiltere, Fransa, İtalya Basınının Türk - Yunan Savaşı Hakkında Yayınladığı Haberler ve Yapılan Değerlendirmeler

Türk Ordusu'nun Yunanlara karşı 26 Ağustos 1922 günü başlatmış olduğu saldırıya dair haberler Avrupa'ya daha geç bir tarihte ulaşmıştı. İngiliz, Fransız ve İtalyan gazeteleri Anadolu'daki gelişmeleri çoğunlukla Yunan kaynaklarından almaktaydı. Ancak Yunan kaynaklarının cepheye dair aktardığı bilgiler çoğu zaman gerçeği yansıtmamaktaydı. İngiliz basını İngiliz kamuoyuna Türk taarruzunun başladığını 29 Ağustos 1922 günü nüshasında aktarmıştı. Yayımlanan haberlerde saldırının 26 Ağustosta başladığı, çatışmaların kesintiye uğramadan devam ettiği, Türklerin bol miktarda mühimmeta sahip olduğu yazılmaktaydı (The Daily Express, 29 Ağustos 1922). İngiliz basınının bir kısmı Türklerin başarılarını gizlemeden yayınlamaktaydı. İngiliz gazetelerinde yer alan haberlere göre; Türkler cephede Yunanlara darbe indiriyordu. Türklerin saldırı planı büyük bir gizlilik içinde yapılmıştı. Türk saldırıları karşısında Yunanların çekilmek zorunda kaldığı, Afyonkarahisar'ı boşalttıkları da verilen haberler arasındaydı (The Daily Mirror, 30 Ağustos 1922. The Daily Express, 30 Ağustos 1922).

İngiliz basını Yunanların, Afyonkarahisar'ın tahliyesinden sonra bulunduğu bölgeden 37 mil çekildiğine işaret etmekteydi. Ayrıca gazetelerde Yunanların resmi tebliğine yer verilmişti. Türk askerlerinin Fransızlara ait olan mühimmatı kullandıklarına dair haberler yayınlanmıştı. Ayrıca; Yunan ordusunun Trakya'daki askerlerini Anadolu'ya çektiğine dair bir bilgiye rastlamak mümkündür (The Daily Mirror, 31 Ağustos 1922. The Times, 31 Ağustos 1922). 1 Eylül 1922 tarihli bir İngiliz gazetesi, Türklerin Yunanlara karşı Anadolu'da verdiği savaşta önemli ölçüde başarı elde ettiği, Yunanların büyük kayıplar yaşadığı, çok sayıda askerlerinin esir olarak Türk ordusunun eline geçtiği, bol miktarda askeri mühimmattın da bırakıldığından bahsetmişti. Okuyuculara, Güzelpınar ve Elvanlar'daki Türk başarıları sonucunda Yunanların geri çekildiği ve Yunan askerlerinin İnegöl'e doğru yönelerek kaçtıkları yönünde bir açıklama yapılmıştı. Bununla beraber Eskişehir'in Türklerin eline geçtiği de verilen haberler arasındaydı (The Daily Mirror, 1 Eylül 1922. The Daily Express, 1 Eylül 1922). The Daily Mirror gazetesinin 2 Eylül 1922 günü nüshasında Anadolu'daki Türk ve Yunan Savaşı hakkında Yunan kaynakları referans alınarak açıklamalar yapılmıştı. Ancak açıklamalar çoğu zaman gerçeği yansıtmamaktaydı. Sözde; Yunan askerleri, Türklerin Eskişehir'deki saldırılarını geri püskürtmüş, Türklerin Uşak'ta demiryolu bağlantısını bozma girişimi başarısız olmuştu (The Daily Mirror, 2 Eylül 1922). The Times gazetesi ise 2 Eylül 1922 günü nüshasında gecikmeli olsa da cephedeki gelişmeleri aktarmıştı. Buna göre; Yunan ordusu Kütahya, Uşak sınırına çekilmiş, Türk ordusu Altıntaş'ı ele geçirmişti. Yunan komutan Nikolaos Trikupis'in kayıp olduğundan ve çok sayıda Yunan askerinin yaralı bir şekilde İzmir'e götürüldüğünden bahsedilmekteydi (The Times, 2 Eylül 1922).

The Times gazetesi yayınladığı haberlerde Yunanların başarısızlığını dillendirmekte idi. Savaşın sonuna gelindiğinde ise Yunan ordusunun Küçük Asya'daki hareketlerinin felâketle sonuçlandığına, dikkat çekiliyordu. Yunan ordusu Türk ordusu karşısında gaili bir duruma girmiş ve Yunan askerleri kaçmaya başlayarak İzmir'e doğru çekilmişlerdi (The Times, 5 Eylül

1922. The Daily Express, 6 Eylül 1922). Yunanların Anadolu'daki feci bir son yaşamaya başladığına, Yunanların gerilerken Türklerin ilerlemeye devam ettiğine, Yunan çekilmesi sırasında Yunanların geride bıraktıkları yerleşim yerlerini yaktıklarına, Eskişehir'in 1 Eylül 1922'de boşaltıldığına dair bilgilere rastlamak mümkündür (The Guardian, 5 Eylül 1922. The Times, 4 Eylül 1922).

The Times Gazetesi, Yunanların yaşadığı kayıpları okuyucularına 6 Eylül 1922 günlü nüshasında duyurmuştu. Yunanların askeri malzemelerini bırakarak kaçtıkları, ordunun maneviyatının çöktüğü, Uşak'tan çekildikleri ve çekilirken her yeri ateşe verdikleri belirtilmekteydi (The Daily Express, 5 Eylül 1922. The Times, 6 Eylül 1922). Savaşta gelinen bu noktada her yerin harap olduğu, çok sayıda Rum'un İzmir'e doğru doğru göç ettiğini, gıda sıkıntısının yaşandığı, Trikupis'in Türklerin elinde esir olduğunu İngiliz gazetelerinden öğrenmekteyiz (The Daily Express, 5 Eylül 1922. The Times, 8 Eylül 1922). The Daily Mirror ise; Yunan askerlerinin Bursa'yı boşalttığı, Türk askerlerinin İzmir'e yöneldiğini, İzmir'in Türklerin tehdidi altına gireceğini yazmıştı. Haberin devamında büyük güçlerin devreye girmemesi durumunda İzmir'de ciddi karışıklıkların yaşanabilme ihtimaline dikkat çekilmişti (The Daily Mirror, 6 Eylül 1922). The Daily Express gazetesi Yunan tarafının Anadolu'yu boşaltmaya hazır olduğunu ve ivedilikte bırakışmayı istediğini yazmaktaydı (The Daily Express, 8 Eylül 1922). Yunan ordusunun yarısının Türk ordusu tarafından yok edildiği, Türk tarafının Yunanlardan İzmir'in teslim edilmesini istediği, Türk askerlerinin İzmir'e yaklaşık 33 km mesafelik bir uzaklıkta olduğu ifade edilmişti (The Daily Mirror, 9 Eylül 1922). İzmir'in düştüğü ve Türklerin eline geçtiğini ise 11 Eylül 1922 tarihli İngiliz gazetelerinden öğrenmekteyiz (The Daily Express, 11 Eylül 1922, The Times, 11 Eylül 1922).

İngiliz basını 1922 Eylül ayında Türk zaferini artık tasdik etmiştir diyebiliriz. Eylül'ün ikinci haftasından itibaren basın İzmir'deki mültecilerin durumu, İzmir'de çıkan yangın ve taraflarla yapılacak mütareke üzerine yazılar yayınlanmıştı. Türk ordusunun artık İzmir'de olduğu, Mustafa Kemal Paşa'nın, ateşkes şartlarını görüşmek üzere Müttefik devletlerinin ilgili yetkililerine ateşkes koşullarını görüşmek üzere davet gönderdiği yazılmaktaydı. İngiliz basını, Mustafa Kemal Paşa'nın kuvvetlerinin tarafsız bölgeye girmemesi gerektiğini ve bölgede halen Müttefik Devletlerin ortak bir gücünün bulunduğu işaret edilmişti. Bu dönemde İngiltere'de yayınlanan haberlerden anlaşıldığına göre, Türklerin boğazlara girmesinden, Türk-Rus ve Türk-Bulgar ittifakından çekinilmekteydi. Bir takım gazeteler artık Yakın Doğu'da bunalıma son verilmesini talep etmekteydi. Diğer bir mesele de mülteciler meselesi idi. The Daily Express, İzmir'de yığılan mültecilerin sayısını altı yüz bin olarak açıklamış ve bu mültecilerin sağlık ve beslenme sorunlarından bahsederek, İzmir'e giden İngiliz gemilerinden bahsedilmişti. 13 Eylül 1922'de İzmir'de başlayan yangın konusunda The Daily Express ve The Daily Mirror gazeteleri taraflı davranarak, Rum ve Ermeni mahallelerinde çıkan yangının sorumlusu olarak Türkleri göstermişlerdi. Söz konusu gazeteler asılsız iddialarda bulunarak kendi kamuoyunu Türkler aleyhinde etkilemeye çalıştılar. Hâlbuki bu gazeteler daha önceden Anadolu'daki Yunan çekilişi sırasında çıkan yangınlardan bahsetmişlerdi. Ancak gazetelerin 15- 16 Eylül günü çıkan nüshalarında Türklerin gayri-müslimlere misilleme yapmak için böyle bir girişimde bulunduğu hatta çeşitli sayılar vererek Türklerin Rum ve Ermenileri öldürdüğü şeklinde asılsız iddialar yazılmıştı. The Guardian'da ise diğerlerine nazaran daha tarafsız bir yaklaşımla İzmir'de çıkan yangının verdiği tahribattan bahsedilmişti (Hacıhanıoğlu, 2019, s.202-220. The Daily Express, 12-13-15-16 Eylül 1922, The Daily Mirror, 9, 15 Eylül 1922, The Guardian 15 Eylül 1922. Atnur, 2010, s.243-246). *"Yangın üzerinden uluslararası alanda çıkar mücadelesi yapan bazı çevreler, İzmir yangınına kamuoyunun gündeminde tutmaya çalışarak kendi tezlerinin haklılığını tarihsel gerçekleri çarpıtarak kanıtlama yoluna gitmektedirler"* (Gökdemir, 2007, s.20).

Fransız basını ise Büyük Taarruz başlayana kadar Türklerin bir saldırıya geçme ihtimaline yer vermiyordu. L'Eclair, Le Figaro gazeteleri Büyük Taarruz öncesinde Anadolu'daki Türk ve Yunan savaşının bir açmazı girdiğine, Türklerin o ana değin başarılı

olduklarına fakat her iki tarafın da taarruza kalkışamayacağına kanaat getirmişti (Akyüz, 1988, s.290. L'Eclair, 14 Ağustos 1922. Le Figaro, 20 Ağustos 1922). Türkler, 26 Ağustos 1922'de Yunanlara karşı taarruza girişince bu durum herkes için şaşkınlık yarattı. Bu yeni gelişme karşısında Fransa basını özellikle 30 Ağustos 1922 tarihinden itibaren olayları dikkatle takip ettiler ve gelişmeleri yayınladılar. Le Petit Parisien, Le Matin, Le Temps, Le Journal, L'Humanité, Le' Echo de Paris, La Petite Gironde... gibi gazeteler şu başlıklarla önemli haberler yaptılar:

“Türk yıldırım taarruzu Yunan ordularını on günde tam bir hezimete uğrattı, Türk zaferi, Yunanistan Küçük Asya'dan vazgeçti, Yunan hezimet, Anadolu'da Türk taarruzu, Yunanlar 70 km çekildiler, Yunan ordularının hezimet tam. Başkomutan Trikupis'in esir alındığı doğrulandı, Türk orduları İzmir kapılarında, kuzeydeki Yunan ordusu güneydekine yardıma koşarken yok edildi, en büyük Yunanistan'ın sonu: Pek yakında 250 bin Türk İzmir kapılarında olacak, Mustafa Kemal'in orduları yıldırım hızıyla ilerliyor, Yunanlar mütareke istiyor ve Küçük Asya'yı boşaltmayı teklif ediyor...” (Akyüz, 1988, 291).

Fransa'da yayımlanan gazetelerin başlıkları bile aslında çok şey anlatıyordu. Gazete sütunlarında Türklerin hızlı bir surette ilerlediği, mücadelenin Türkler açısından başarı ile sonuçlandığı, mülteci ve askerlerin birbirine karışmış bir biçimde trenlerle İzmir'e geldiği, Türklerin Bursa ve İzmir'e girdiği, Ermenilerin ve Yunanların bölgede yangınlar çıkardıkları, yağma ve katliam yaptıklarına dair bilgiler yer almıştı. Türk süvarilerinin ise İzmir'e girişinin sükûnet havasında gerçekleştiği de ifade edilmişti. Le Temps ise savaş sonunda İngilizlerin Yunanistan'a verdiği desteğin nasıl bir bozgunla sonuçlandığına dikkat çekmiş, Yunanların henüz bir bırakışma yapılmadan işgal ettikleri bölgeleri boşaltmak zorunda kaldığı Mustafa Kemal Paşa'nın askerlerinin hedefine ulaşmakta başarılı olduğunu açıklamıştı (Akyüz, 1988, 292-293). Fransa kamuoyu İngiliz siyasetinin yanlışlığı üzerinde hemfikir olmuşken Türklerin ise Yunanlar karşısında muzafferiyetine inanmışlardı.

Fransız basını, Türk askerlerinin İzmir'i almalarından sonra çoğunlukla İzmir yangını ve yeni gelen noktada olası bir ateşkes ya da barışın nasıl yapılacağı üzerinde durmuş, bu doğrultuda yayımlar yapmıştır (Kırışman, 2011, 80-91).

İtalyan basını da Türk ordusunun Yunan ordusuna karşı Afyon'dan başlattığı taarruza ilişkin haberleri kendi kamuoyuna aktarmıştı. Eylül'ün ilk haftasından itibaren Türk başarılarına yer verilmişti. Il Giornale d'Italia, Yunan ordusunun Afyon'dan çekildiğini, L'Idée Nazionale ise mücadelede Türklerin zafer kazandığını yayınlamıştı. Türk ve İtalyan ilişkileri hakkında önemli araştırmalar yapan Mevlüt Çelebi, Türk taarruzu hakkında İtalya tarafının yayımları ile ilgili bilgileri şu şekilde aktarmıştır: “İtalyan resmi makamları ve basını, Yunan ordusunun geri çekilirken Türkleri katlettikleri ve geçtikleri her yeri tahrip ettiklerine dair örneklerle doludur. Corriere d'Italia, Yunanların kaçarken yaptıkları kötülükleri “Yunanların geçtiği bütün şehirler yanıyor” başlığı ile duyurdu. Il Secolo gazetesi de “Türk ordusunun muzaffer yürüyüşü” başlıklı haberinde Yunan ordusunun geri çekilirken geçtiği bütün köy, kasaba ve kentleri yakıldığını tekrar etti” (Çelebi, 2020, 80).

İtalyan basını Türk askerlerinin İzmir'e girişi konusunda da ayrıntılı haberler yapmışlardı. Haberlerde genellikle Türk askerlerinin İzmir'e girişi sırasında Yunan askerlerinin önemli bir direniş göstermedikleri, Türk askerlerinin kente girmeden önce ve girdikten sonra kent sakinlerinin can ve mal güvenliğinin sağlanacağı, bir zarar verilmeyeceği yönünde güvenceler verildiği, kente çok sayıda mülteci geldiği, İzmir'e gelen Türk askerlerinin halk tarafından sevinçle karşılandığına dair bilgiler vardı. İtalyan basınında İzmir'in Türklerin eline geçmesi ile Türklerin Anadolu'daki zaferlerinin tamamlandığını ima eden yazılara yer verilmişti. İtalyan basınının önemli bir kısmı Türklerin Yunanlara karşı son başarılarını tarafsız bir haber anlayışı ile ele almıştı (Çelebi, 2020, 79-84).

3. Türk Basınında Çıkan Yabancı Gazete Menşe'li Haberlere Göre Büyük Taarruz

İngiliz basını gibi Fransız basını da Türk ordusu ile Yunan ordusu arasında Afyon'dan başlayan mücadeleyi yakından takip etmişti. Türk gazeteleri de konu ile ilgili gelişmelerin Fransa'da yayınlanan gazeteler arasında ne şekilde ele alındığını okuyucularına iletmekten geri kalmamıştı.

Bu yöndeki yansıma ilk defa 31 Ağustos 1922 tarihli Vakit gazetesinde görülmektedir. "Taarruzumuzun tesirati" başlığı ile diğer ülkelerin Türk başarısı hakkındaki tepkilerine yer verilmişti:

"Mehâfil-i ecnebiyede hayret ve takdir ile telakki edilmiştir. Milli ordumuzun nâ-gehane bir surette umumi taarruza girmesi mehâfil-i ecnebiyede hayret ve takdir ile telakki edilmiştir. Bilhassa mübaşeret ile beraber tekmili Anadolu'nun hariç ile kat'-ı münâsebet etmesi bu hayret ve takdir hissini bir kat daha tezâyüd etmiştir. Filhakika umumi taarruz artık her taraftan Türk milli ordusunun kabiliyet-i taarruziyesi olmadığına hüküm edildiği bir zamanda vukuu bulmuştur. Mehâfil-i ecnebiye Türk taarruzunun geçen bahar ayı zarfında vuku bulmasına daha ziyade kuvvetle ihtimal veriyorlardı. Yunanların kanaati de bu merkezde idi. 26 Mart tarihli sulh teklifi neticesiz kaldıktan sonra Türklerin taarruza geçmeleri ihtimali bir müddet zihinlerini işgal etmişti aradan birkaç ay geçince bilhassa yaz mevsimi de nihayetine ermeğe yüz tuttuğu halde Ankara hükümeti sulhe müracaat edecek yerde aldığı sulh-perverane vaziyeti muhafaza etmekte devam edince zihinleri işgal eden taarruz ihtimali kalkmış idi. İşte umumi taarruz hakkındaki ilk haberler böyle bir kanaat ile meşbû' olan mehâfil-i ecnebiye üzerinde bi-t-tab' pek mühim tesirler yapmıştır"(Vakit, 31 Ağustos 1922).

Peyam-ı Sabah gazetesi de 31 Ağustos 1922 tarihli nüshasında "Büyük taarruzun hariçteki tesirati" başlığı altında şu satırlara yer verilmişti: "Londra'da Yunanların pek mühim bir hezimete uğradıklarına muhakkak nazarıyla bakılıyor". Daha sonra Peyam-ı Sabah'ta Paris ve Londra'da çıkan haberleri yayınlamıştı. Peyam-ı Sabah'a göre; Paris basını Ankara'dan aldıkları haberleri 29 Ağustos 1922'de okuyucularına aktarmıştı. Gazeteler, İzmir muntikasında Yunanların zayıya uğradıktan sonra çekildiklerini, Türk kuvvetlerinin Bursa istikametinde ileri harekete devam ettiği takdirde Yunan kıtaatının gerilerden çevrilme tehlikesine maruz kalacağını Fransız halkına duyurmuşlardı. Peyam-ı Sabah'ta yer alan Londra menşeli haber ise şu şekilde aksettirilmişti: "*Öğle üzeri vürut eden haberlere nazaran Türklerin taarruzu bütün cephe bilhassa Yunanların sol cenahı üzerinde tevessü' etmiştir. Kuvayı Milliye'nin hedefini bandırma – İzmir demir yoluna hâkim olmak için Bursa- Bandırma hattı teşkil etmektedir*" (Peyam-ı Sabah, 31 Ağustos 1922).

İngiliz basını, Yunan kaynaklarından aldıkları ve Yunan tarafının yorumlarını içeren haberde Türklerin Eylül ayında yapılması planlanan barış konferansına tesir etmek için taarruz ettiklerini ve buna önem verdiklerini yayınlamışlardı. Aynı haberlerin Türk basınında Peyam-ı Sabah gazetesinde "taarruz ve Londra mehafili" başlığı altında yayınlandığı görülmektedir (Peyam-ı Sabah, 30 Ağustos 1922). Tasvir-i Efkâr gazetesi de mücadelenin İngiltere'de nasıl telakki edildiği üzerine bir yazı yayınlamıştı. Buna göre; Londra basınının bir kısmının görüşüne göre; Türk taarruzu olası Venedik konferansında Türklerin tesir etmek için gerçekleştirdiği bir nümayiş mahiyetindeydi (Tasvir-i Efkâr, 1 Eylül 1922). Babalık gazetesinde ise şu ifadeler kullanılmıştı: İngiltere'de "Westminster gazette sulh hakikaten arzu edildiği takdirde Türkiye'nin kendisine verilecek şeyden fazlasını istememekte olduğunu "Daily Express" ve "Morning Post" gazeteleri Yunanların Anadolu'yu tahliye etmeleri için ısrar edildiğini yazıyorlar. Morning Post Yunanistan'ın Türk toprağı üzerinde bir fütuhât muharebesi yaptığını ilave etmektedir. "İngilizlere göre ordumuzun hedefi ne imiş?" başlığı altında Türklerin taarruzunun bütün cephede ve bilhassa sol cenah üzerinde tevessü' ettiği, Kuva-yı milliyenin Bandırma İzmir yoluna hâkim olmak için Bursa- Bandırma hattını zapt ettiği yazılmıştı (Babalık, 4 Eylül 1922).

Hâkimiyet-i Milliye gazetesi 10 Eylül 1922’de “Taarruzumuz ve Avrupa devletleri ve gazeteleri: İngiliz gazeteleri Türk kahramanlığının ve dehasının takdirleri ile dolu!” manşeti ile yine İngiliz basınından örneklemeler yapmıştı. Hâkimiyet-i Milliye’de yayınlanan haber şu şekilde idi: “*Morning Post gazetesi artık İngiliz siyaseti hariciyesini tebdil etmelidir diyor. Bütün İngiliz gazeteleri Türk ordusunun kahramanlık ve şevkül-ceyş kabiliyeti menkıbesi ile doludur. Yunan inhizamı pek derin akisler yapmış olmakla beraber İngiliz matbuatı Türk kumandanlarının maharetini ve askerimizin şecaatini en geniş kelimelerle tavsif eylemektedirler*”. Hâkimiyet-i Milliye daha sonra Londra’da 7 Eylül tarihli Times gazetesinin haberine yer vermişti: “Türk ordusu muzafferane ileri hareketine devam etmekte ve fevkalade bir süratle İzmir’e doğru yürümektedir”. Hâkimiyet-i Milliye, İngiliz gazetelerinin Türk ordusu ve kuvvetlerinin maharetini bilaistisna kaydettiğini ve yazdığını iddia etmekteydi. Hâkimiyet-i Milliye, Türk ve Yunan savaşı ile ilgili olarak İngiliz basınında yer alan haberleri şu şekilde yayınlamıştı: “*Türkler fevkalade şiddetli darbelerle Yunan mukavemetini imha etmişlerdir. Londra’ya gelen telgraflar Yunanların kuvayı maneviyesinin kırılmış olduğunu gösteriyor*” başlığı altında şu açıklama yapılmıştı:

“Türkler fevkalade şiddetli bir darbe ile Yunanların mukavemetini imha etmişlerdir. Yunanların kuvayı maneviyesi düzelip de Türk taarruzlarına karşı yeni bir mukavemet gösterebilmeleri şüphelidir. Elyevm mütefikler burada kan dökülmesine meydan vermemek için icap eden tedbirin ittihazı hususunda büyük bir faaliyet gösteriyorlar. Artık Yunanların Anadolu’yu tahliye edecekleri tabiidir. Eğer Türk taarruzu şiddetle devam ederse emri tahliyenin kesb-i sürat edeceği şüphesizdir. Atina’da şiddetli bir gerginlik hüküm-fermadır. An be an kabine buhranına intizar olunuyor” (Hâkimiyet-i Milliye, 10 Eylül 1922).

Vakit gazetesinde “İngiliz matbuatı” manşeti ile Morning Post gazetesinin 2 Eylül tarihli “Yunanistan’ın ahvalı” başlığı altında yayınlanan makalesine yer verilmişti. Okuyuculara İngiliz Başvekil Mister Lloyd George önceden yaptığı bir konuşma hatırlatılmıştı. Buna göre Lloyd George demişti ki: “*Yunanlar her tarafta harbi kazanmışlardı. Fakat Anadolu arazisinin teşekkülâtı dolayısıyla geri çekilmeğe mecbur kaldılar. Yunan ordusunun bu cürekârlığını hiçbir Avrupa ordusu yapamazdı. Eğer Yunanları kendi hallerine terk etmiş olsaydık o halde İstanbul üzerine ilerleyerek bir hafta zarfında bu şehri işgal edebileceklerdi*”. Lloyd George’un bu nutkunu açıklayan gazete devamında şu yorumlar yapılmıştı:

“Yunan ordusunun sükûnetinin amilleri henüz anlaşılammıştır. Müthiş bir hezimete uğrayan her ordu kumandanı ricat ederken mukavemetten bahseder. Hâlbuki Yunan tebliğlerinde bu mukavemetten de bahsedilmiyor. Ankara’nın tebliğleri de pek kısa ve büyük miktarda esir alındığından bahsetmiyor. Yunanların taarruz karşısında kaçıklıkları anlaşılıyor. Türk taarruzunu Avrupa diplomatları beklemediği gibi Yunanlar da beklemiyorlardı. Diplomatlar rahatça sandalyelerine oturmuşlar, Venedik konferansı için bir tarih tayin etmeyi düşünüyorlardı. Bu konferansta vaziyet izah edilecek, anlaşma imkânı olup olmadığı söylenecekti. Mister Lloyd George yukarıda bahsedilen nutkunda Türklerin kabiliyeti hakkında yanlış bir tahmin daha yapmıştır. Mister Lloyd George demiştir ki: “Türk daima diplomasi âleminde vakit kazanmak ister. O derki; inat et, davayı kazanırsın. Türkler anlamalıdır ki bu imkânsızdır”. Hâlbuki işleri sürüncemede bırakan Mustafa Kemal Paşa değildi. Kemal Paşa vakit istiyorsa ordusunu teçhiz etmek için istiyordu. Bir ordu bir günde halk edilemez. İtilaf devletleri hâlâ Venedik’te akdedilecek bir konferanstan bahsediyorlar. Ağleb-i ihtimal Mustafa Kemal Paşa bu konferansa icabet etmek zekâsını gösterecektir. Çünkü Kemal Paşanın mevkiî eskisinden pek iyidir. Şüphe yoktur ki müşarünileyh Anadolu’nun derhal tahliyesini talep edecektir” (Vakit, 8 Eylül 1922).

Buradan anlaşılıyor ki İngiliz basını Anadolu’da artık gerçekte ne yaşandığının farkındaydı. İngiliz basınının önemli bir kısmı Lloyd George hükümetinin Anadolu’da Türkiye’ye karşı Yunanistan’ı kollamasından rahatsızdı ve bu konuda serbestçe tepki verip, yorum yapabiliyordu.

Savaşın sonucu belli olduğuna yabancı gazeteler durumu manşetlerine taşımışlardı. Türk basını da Avrupa kamuoyunun bu başarıdan haberdar olduğunu göstermek, başarının manevi gücünü kendi kamuoyuna hissettirmek adına yabancı gazetelerde yayınlanan haberlere yer vermişti. Vakit gazetesi “Türk zaferinin Londra’da tesiri” başlığı altında İngiliz basınında Türk başarısı ile ilgili yayınlanan haberlerden bahsetmişti. Buna göre; Londra basını “Mustafa Kemal Paşa’nın fedakâr ordusunun başarısı ile neticelenmiştir”, “büyük Türk muzafferiyeti”, “Yunanlar elli mil geriye çekilmiştir” manşetleri ile haberler yapmıştır. Vakit gazetesine göre İngiliz kamuoyu bu haberlerle meşgul olmaktadır. Gazete, “Anadolu’daki Türk zaferleri bir defa daha Şark Meselesini günün en mühim bir meselesi sırasına koymuştur” şeklinde düşündürücü bir ifade kullanmıştı (Vakit, 11 Eylül 1922). Anadolu’nun geleceğinin şekillenmesinde Büyük güçlerin ve Yunanların en etkili taraflar olduğu yönünde bir algının artık Türk zaferi ile değiştiğini, Dünya kamuoyunun da artık bu konuda aydınlanmaya başladığını söylemek mümkün.

İngiliz basını kadar Fransız basını da Türklerin başlattığı Büyük Taarruz’u dikkatle ve heyecanla takip etmekteydi. Fransız basınında yer alan haberler Türk gazeteleri aracılığı ile Türk halkına duyurulmaktaydı.

Vakit gazetesi, Le Tan gazetesinin 4 Eylül 1922’de yayınlanan “Anadolu’yu taarruza mecbur eden sebepler” ile ilgili makalesine yer verilmişti. Buna göre; Türklere göre taarruz etmekten başka çare kalmamıştı. Türklerin taarruz etmesini sağlayan iki önemli sebep vardı. Bunlardan bir tanesi Yunanların Anadolu’da muhtariyet ilan etmeleri idi. İkinci sebep ise Ankara hükümetinin resmi bir yetkilisi olarak görevlendirilen Fethi Bey’in yurtdışındaki temaslarının sonuçsuz kalması idi. Le Tan Anadolu’daki savaşın sebeplerini ortaya koyduktan sonra büyük devletlere şu şekilde bir mesaj vermişti: “*Karar veriniz, teşkilat yapınız ve Anadolu’nun Yunan kıtaatından tahliyesine derhal başlayınız. Yunanların orada kalamayacakları artık hiç kimsenin meçhulü değildir. Şu halde onlardan terk etmeleri lazım gelecek olan bu topraklarda çarpışmalarının talep edilmesi neye yarar? Konferans Venedik’te içtima etmeden evvel tahliyenin icrasına başlanmalıdır. Bu veçhile konferansın küşadından mukaddem bir mütareke akdi kabul olur*” (Vakit, 8 Eylül 1922).

Hâkimiyet-i Milliye gazetesi 10 Eylül’de “Fransa, İtalya müdahale etmeyeceklerdir” başlığı ile Fransız kamuoyuna duyurulan haberlere kendi sütunlarında yer vermişti.

“Paris’ten Fransızca İstanbul gazetesine bildiriliyor: Yunanistan’ın İngiltere’ye bil ihtiyar müracaat etmediğini, mâmafih bunun nisbi ehemmiyeti haiz olduğunu yazıyor. Diğer Fransız gazeteleri de mütarekeyi daima mağlup galipten ister. Fransa ile İtalya müdahaleye mütemayil değildir diyorlar. L’Echo de Paris diyor ki: “Mevkii Türkiye’nin tesisine Yunanistan muhalefetinden aciz olduğunu ispat etmiştir. Türklerin muzaffer olacağına inanmamak, Türkiye’nin Avrupa ailesinden hariç bırakılacağını arzu etmek bir hata olmuştur. Aynı gazete Paris’teki Yunan mehâfilinin Yunanistan’ın Anadolu’daki menfaatini feda etmeyecek şeraiti sulhiyeyi kabul edeceği mütalaasında bulunduğunu ilave ediyor. Yunanlar Edirne ve Gelibolu’da ısrar ederlerse Türklere mühim bir vazife tertip ediliyor!”. Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin aynı sayısında “Fransa hükümeti cevabını vermiştir” başlığı ile Fransa’da yayınlanan başka bir haberi aktarmıştı. Bu konu savaş sonrası durum ile ilgiliydi. “Fransa mütareke hakkındaki İngiliz notasına cevabında Ankara üzerine doğrudan doğruya bir tazyik icrasını mümkün görmemektedir. Cevabında en muvaffak çare-i hal muharip orduların mütarekeyi bizzat yapmalarıdır. Fransa tavassut için müttefiklerine iştirak edecekse de taahhüt altına girmeyeceği gibi müdahale de etmeyecektir. İtalyan cevabı da aynı mealdedir” (Hâkimiyet-i Milliye, 10 Eylül 1922).

Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde dikkat çeken diğer bir Fransız kaynaklı haber “Anadolu’da iki kişi mağlup edilmiştir. Bunlardan biri Yunan başkumandanı diğeri İngiliz Başvekili” başlığı altında şu şekilde yayınlanmıştı: “*Fransız gazeteleri Yunan mağlubiyetinin neticelerini gösteriyorlar. Le Petit Parisien gazetesi Anadolu’da mağlubun bir değil, iki olduğunu söylüyor ve Hacı Anesti ile beraber Lloyd George da mağlup olmuştur diyor*”. Le Petit Parisien’e göre; İngiliz Başvekili, Kral Konstantin’in ihtirasını teşvik etmeseydi Londra’ya

giden Fethi Bey'i iyi bir şekilde karşılasaydı belki durum bu sonuca varmayacaktı. Bu noktada Fransız basını gelinen noktada İngiltere'nin Anadolu'da yürüttüğü politikalarda yanlış bir yol takip ettiği izlenimindeydi. Her ne kadar Fransa da Anadolu'daki işgalci güçlerden bir tanesi olsa da onların Batı cephesinde kazanılan Türk başarılarından sonra politik anlamda tavır değiştirdiğini, Anadolu'daki savaşın sonlanması yönünde bir tavır sergilediği görülmektedir. Yine Hâkimiyet-i Milliye'nin aynı günlü nüshasında "Kral Konstantin aleyhindeki hareket" başlığı altında Fransa'da yayınlanan başka bir konuya şu şekilde değinilmişti: "*Fransız gazeteleri Yunanlara, yüzünden bu kadar felaket gördüğü hanedandan bir an evvel yakasını sıyırmalıdır diyor ve bu cereyanı kuvvetli görüyor. Fransız gazeteleri, Yunanları yüzlerinden felaketlere duçar oldukları hanedandan yakalarını sıyırmalarını tavsiye eylemektedir. Büyük zaferlerimiz Atina da en kuvvetli adamların bile nüfuzatını sarsmıştır. Mehafil-i askeri ve siyasi, vaziyeti her nokta-i nazardan pek karanlık görülmektedir*". Bundan anlaşıldığına göre Fransa tarafı, Kral Konstantin karşıtlığı yapmakta ve Yunan halkını Kral karşı muhalefete teşvik etmekteydi. Fransızlara göre; Yunan ordusu Türk ordusu karşısında askeri açıdan büyük bir felakete uğramıştı ve bunun sorumlusu Yunan yönetimi idi (Hâkimiyet-i Milliye, 14 Eylül 1922).

Peyam-ı Sabah, Le Figaro gazetesinden alıntılar yaparak "büyük zaferin Fransa'da tesirati" başlığı altında Fransız kamuoyuna aktarılan bilgileri aktarmıştı. Fransız basını, Türklerin Yunanistan'a karşı büyük bir başarı kazandığına, Yunan ordusunun mahvolduğuna kanaat getirmişti. Onlara göre; Yunanistan siyaseten gözden düşmüştü. Savaşın sonuçları siyasi olarak daha büyük boyutlarda yeni durumlar yaratacaktı. Bu durumda meselenin artık Yunanistan ile Türkiye arasında hal edilemeyeceğini iddia etmişlerdi (Peyam-ı Sabah, 14 Eylül 1922).

Büyük Taarruz'un İtalya'da nasıl bir yankı uyandırdığını Türk basınında yer alan İtalya kaynaklı haberlerden görmek mümkün. Hâkimiyet-i Milliye gazetesi İtalya'da yayınlanan gazetelerden örnekler vererek, taarruzun İtalya tarafınca nasıl görüldüğünü Türk kamuoyuna aktarmıştı. İtalyan gazetelerinden birinde "tarihi askeride görülmeyen bir inhizam- bir ordunun bu kadar çabuk mağlup edilmesi nadirdir" başlığı ile haber yapılmış, Türk başarısından bahsedilmişti. Hâkimiyet-i Milliye gazetesi La Tribuna gazetesinden alıntılar yaparak şu satırlara yer vermişti:

"İtalyan matbuatı Yunan inhizamının dehşetini tasvir eylemektedir. İngiliz gazeteleri de düşman ordusunun bütün top ve tüfeğini kaybettiğini söylüyorlar. Yunan ordusunun hezimetinden bahseden İtalyan matbuatı tarihi askeride bir ordunun bu kadar çabuk ve mağlup ve esir edildiğinin nadir bulunduğunu temin etmektedirler. Yunan ordusu yalnız üç gün zarfında elli kilometre amikinde bir mesafe ric'at etmiştir. Aynı gazete Türk taarruzunun her cephede tadrîcen inkişâf ettiğini ve Yunan ordusunu üçe böldüğünü yazıyor. İrtibat artık faydası olmayan bir zamanda temin edilebilmiştir" (Hâkimiyet-i Milliye, 14 Eylül 1922).

Sonuç

Milli Mücadele süresince Türk ordusu ve Türk halkı, İtilaf devletleri tarafından desteklenmiş Yunan ordusunun saldırılarına karşı takdire değer bir mücadele vermiştir. Ankara hükümetine Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek isteyen başta İngiltere olmak üzere büyük devletler, Yunan ordusunu Anadolu'ya sürdüler. İzmir'in işgalinden sonra Batı Anadolu'da geniş bir alana yayılan Yunan işgali ve saldırılarına karşı Türk ordusu I. İnönü, II. İnönü, Kütahya-Eskişehir savaşları ile son savunma savaşımız olan Sakarya Meydan Muharebesini verdi. İngiliz hükümetinin desteğine rağmen Yunan ordusu 1922 yılına kadar önemli bir başarı kazanamadı. Ne Türk ordusunu ne de Ankara hükümetini imha edebildiler. Fransız ve İtalyan kamuoyu ne Türklerin ne de Yunanların 1922 yazında savaşabileceğine ihtimal vermedi. İngiliz hükümeti ise bu dönemde halen Türklerin Yunanlar tarafından dize getirileceğine inanıyordu. Bu düşün en önemli savunucu Lloyd George idi. Lloyd George, her ne kadar İngiliz parlamentosu ve kamuoyunda bu konuda tam destek almasa da Yunanları Asya'daki

maceralarında motive etmekten de geri kalmadı. Türk ordusu, Mustafa Kemal ve diğer yetenekli komutanların planı ile 26 Ağustos 1922'de Afyon'dan taarruz başlattı. Yunan ordusu birkaç gün içerisinde büyük bir yenilgiye uğradı. Bu yeni gelişme ile İngiliz, Fransız ve İtalyan basını gözlerini bu taarruza çevirdi. Söz konusu devletlerin gazeteleri cephedeki gelişmelerle meşgul oldu. Hatta İtalya ve Fransa'nın kırsal bölgelerine ait gazeteler bile bu mücadeleyi dikkatle takip ettiler. Çünkü bu umulmadık savaş Yunanların, Küçük Asya dedikleri Anadolu topraklarındaki büyük ülkünün sonunu getirecekti. Birçok konuda domino taşı yapacaktı... Başka büyük sonuçlar doğuracaktı... Birkaç günde kazanılan başarı, Yunan ve İngilizlerin büyük hayallerinin iflasına, Asya'nın ve dolaylı olarak Müslüman sömürgelerin geleceğine etki edecekti. Milli Mücadele süresince İngiliz siyasetine ayrı düşen Fransız ve İtalyan siyaseti söylem ve eylemlerinin galibi olarak gurur duyacaklardı. Nitekim de öyle oldu. Fransa ve İtalya, kendi menfaatlerini yok sayan İngilizleri ve Yunanları artık desteklemiyordu. Fransa ve İtalya, Büyük Taarruz'un hemen öncesinde Türk ordusuna askeri malzeme konusunda destek vermişti. Bu iki devletin basını ve siyasetçileri, İngiliz hükümetinin Anadolu'da yanlış bir siyaset izlediğini de sıklıkla dile getirmekteydiler. Anadolu'daki başarılar İtilaf bloğunun parçalanmasına sebep olmuştu. Büyük Taarruz'da Türklerin büyük başarı gösterdiğini yayınlayan yabancı basın ayrıca Anadolu'daki Yunan zulümlerine, Mustafa Kemal Paşa'nın yeteneğine, Yakın Doğu'da barışın tesis edilmesi gerekliliğine, Sevr'in uygulanamayacağına, Helen rüyasının darbe yediğine dikkat çektiler. Ayrıca Türklerin taarruz öncesinde barış için sarf ettikleri çabaların İngiltere hükümeti tarafından dikkate alınmadığına, bundan dolayı böyle bir savaşın yaşandığına da işaret edildi. İngilizlerin Türkler ve Yunanlarla ilgili politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğini de vurguladılar. Türk basını da bu üç büyük devletin yayınladığı haberleri kendi sütunlarına aktararak dış dünyada bu mücadelenin nasıl algılandığını kamuoyuna duyurdu. Özellikle Fransız ve İngiliz basınında yer alan olumlu haber ve makaleleri kendi sütunlarında yayınlamaya toplumdun moral ve motivasyonunu arttırmaya çalıştılar. Bazı İngiliz gazeteleri başta taarruzun ne amaçla yapıldığını idrak edememişti. Türklerin bu taarruzu ileride toplanacak Venedik konferansında Türklerin daha fazla şey koparmak için başlattığı askeri bir hareket olarak görülecekti. Fakat gerçek olan şu ki; Türklerin amacı bu konuda blöf yapmak değildi. Anadolu'nun kaderini kesin olarak tayin etmekte. Tüm dünya da bu taarruzun sonuçlanması ile Türklerin hedefinin ne olduğunu anlayacaktı.

Kaynakça

Açıksöz

Akşam

Akşın, S. (2009). *Kısa Türkiye tarihi*. İstanbul: Yaylacık Matbaacılık.

Akyüz, Y. (1988). *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız kamuoyu 1919-1922*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Artnur, İ. E. (2010). Millî Mücadele ve Büyük Taarruzda Afyonkarahisar. H. Babacan (Ed). *The Times'de Büyük Taarruz'a Bakış* içinde (ss.227-246). Afyon: Afyon Kocatepe Ün. Yay.

Babalık

Belen, F. (1973). *Askeri, siyasal ve sosyal yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı*. Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yay.

Budak, M. (1997). Ankara İtilafnamesi sürecinde Suriye sınırı üzerindeki tartışmalar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8 (38), 397-425.

Çakır, G. (2021). 100. yılında Sakarya Meydan Muharebesi. Ç. Kılıçoğlu Cihangir, K. Unat (Ed), *İngiliz Basınında Sakarya Savaşı* içinde (ss.247-281). Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Çakır, G. (2022). Büyük Taarruz öncesinde Yunanistan'ın Anadolu'da tutunma çabaları: İstanbul'un işgali projesi ve Anadolu'da muhtariyet ilanları. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (100. Yılında Büyük Taarruz Özel Sayısı), 61-82.

Çelebi, M. (1998). Millî Mücadele döneminde Türk-İtalyan ilişkileri. *Belleten*, 62 (233) , 157-206.

Çelebi, M. (2020). Kurtuluş, İzmir'in işgalden kurtuluşunun 98. Yılı. M. Birsal (Ed), *İtalyan basınında İzmir'in kurtuluşu* içinde (ss.78-84). Ankara: Ofset Fotomat.

Dilek, M. S. (2013). Paris Barış Konferansı'nda Yunan talepleri ve Büyük Güçlerin tutumu. *Karadeniz Araştırmaları*, 36, 31-42.

Gökdemir, O. (2007). Fransız kaynaklarının ışığında 1922 İzmir yangını. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 19-38.

Gönlübol, M., Sar, C., Sander, O. (1996). *Olaylarla Türk dış politikası 1919-1995*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Görgülü, İ. (1992). *Büyük Taarruz*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Hacıhanıoğlu, A. (2019). *Milli mücadelenin İngiliz basınındaki yankıları (1919-1922)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Hâkimiyet-i Milliye

<https://hansard.parliament.uk/Commons/1922-08-04/debates/e8c2fe25-f736-4f36-bd19-4375874f4b5b/NearEast>. Erişim Tarihi: 15.06.2022.

İleri

Kırışman, M. (2011). Fransız basınında İzmir yangını üzerine bazı değerlendirmeler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10 (22) , 77-93.

Kili, S. (2008). *Türk devrim tarihi*. İstanbul: Şefik Matbaası.

Peyam-ı Sabah

Sonyel, S. R. (1986). *Türk kurtuluş savaşı ve dış politika II- Büyük Millet Meclisi'nin açılışından Lozan antlaşmasına kadar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Soysal, İ. (2000). *Tarihçeleri ve açıklamaları ile birlikte Türkiye'nin siyasal andlaşmaları (1920-1945)*. (1), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Şimşir, B. N. (1972). *İngiliz belgeleriyle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922)*. İstanbul:Milliyet Yay.

Tengirşek, Y. K. (1981). *Vatan hizmetinde*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Tercümân-ı Hakikat

Tevhid-i Efkâr

The Daily Express

The Daily Mirror

The Times

Üçüncü, U. (2016). İzmir'de kurulmuş sözde muhtar idare, *Türk Yurdu*. 348, 48-53.

Üçüncü, U. ve Sarısaman, S. (2016). Arşiv belgelerine göre Büyük Taarruz, *Tarih Okulu*. 25, 269-310.

Vakit

Yaman, A. E. (1997). Kurtuluş Savaşı basınında Büyük Zafer. *Tarih Araştırmaları Dergisi*.19 (30), 239-271.

Yavuz, B. (1992). 1921 tarihli Türk-Fransız Antlaşması'nın hazırlık Aşamaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*,8(23), 273-308.

Yenigün

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.